

ISSN 2223-3822

Vladymyr, O. (2018). Porushennia sotsialnoi spravedyvosti yak faktor dysbalansu rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Social justice violation as a factor of the imbalance in the economic development of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 19, no. 2, pp. 132-150. Available at: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18_vomneu.pdf

SEPS

Journal

Socio-Economic
Problems and the State

ПОРУШЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК ФАКТОР ДИСБАЛАНСУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ольга Владимир

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

e-mail: olhavlada@ukr.net

к.е.н., доцент, докторант, кафедра управління інноваційною діяльністю та сферою послуг

Article history:

Received: September, 2018

1st Revision: October, 2018

Accepted: November, 2018

JEL classification:

E2

H00

Z13

UDC:

304

349

364

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd2018.02.132>

Анотація. У статті розглянуто особливості зародження та історичні трансформації змісту понять соціальної справедливості та соціального захисту. Охарактеризовано основні підходи та концепції трактування соціальної справедливості. Наведено дані соціологічного опитування, що стосувалося з'ясування існування розуміння соціальної справедливості у населення України. Проведено аналіз основних макроекономічних показників України та світу: динаміки ВВП, рівня державної заборгованості, рівня цін, мінімального рівня заробітної плати та прожиткового мінімуму, рівня купівельної спроможності населення, рівня безробіття, трудової міграції, тривалості трудового дня, тривалості життя населення. Також розглянуто основні тенденції розвитку національного виробництва, яке в основному спеціалізується на експорті сировини та комплектуючих, а не готової продукції. Розкрито приховані проблеми, які містяться в сучасній політиці субсидування населення України. Розглянуто основні причини погіршення основних макроекономічних показників України та виявлено їх негативний вплив на рівень соціального захисту в країні. Доведено існування взаємозв'язку та взаємообумовленості між рівнем соціального розвитку та особливостями розвитку національної економіки. Показано безпосередній вплив неефективної соціальної політики на розвиток національної економіки. Запропоновано ряд заходів в соціальній та економічній сферах, направлених на формування соціальної справедливості в країні та забезпечення стабільного довгострокового розвитку національної економіки України.

Ключові слова: соціальна справедливість, соціальне забезпечення, соціальна політика, національна економіка, номінальний та реальний ВВП, субсидування, корупція, виробництво, міграція, купівельна спроможність, заробітна плата, безробіття.

Владимир О. Порухення соціальної справедливості як фактор дисбалансу розвитку національної економіки України [Електронний ресурс] / Ольга Владимир // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2018. — Вип. 2 (19). — С. 132-150. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18vomneu.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Питання соціальної справедливості турбує людство з давніх давен. Як зазначає С. Грабовський, поняття соціальної справедливості зрозуміле усім: і представникам панівних класів, й «особам вільних професій», тобто інтелігентам, і «гнаним та голодним робітникам усіх країн», проте кожен може розуміти його по-різному [1]. На жаль розподіл суспільного багатства є несправедливим, невідповідним до витраченої на його продукування праці: переважна меншість суспільства користується всіма благами цивілізації, майже не витрачаючи на їхнє створення ані часу, ані зусиль; переважна ж більшість (від 70 % до 90 %) працює по 10-12-14 годин на добу, але отримує за зроблене мізерію, якої ледь вистачає на задоволення найелементарніших потреб. Очевидним є те, що забезпечення соціальної справедливості у суспільстві потребує розробки і провадження відповідної політики з боку міжнародних організацій, державних органів управління, громадськості. У різні часи, у різних країнах та серед різних верст населення існувало своє бачення щодо забезпечення соціальної справедливості. Наприклад, недалекоглядні представники панівних верств (скажімо, російський прем'єр П. Століпін) переймалися посиленням каральних та фінансово-економічних механізмів, щоби зберегти статус-кво у недоторканності; розумні ж представники цих верств (молодий на той час британський міністр В. Черчилль) запроваджували соціальне законодавство з метою встановлення цивілізованих розмірів трудового дня та заробітної плати, задля більш справедливого перерозподілу соціального багатства.

Представники ж «низів» та їхні ідеологи також дивилися на проблему по-різному. Одні вважали, що слід якомога швидше здійснити повномасштабну революцію, гаслами якої стануть «Грабуй награвоване!» та «Хто був нічим, той стане всім!». Інші вважали, що революція у державах, де вже існує загальне виборче право, не потрібна – за допомогою виборів можна домогтися більш справедливого перерозподілу соціальних благ і, головне, ліквідації соціальних перепон, успадкованих ще від феодалізму, щоби талановиті та працьовиті представники «низів» могли підійматися «нагору». Актуальність даного питання не вичерпується і сьогодні, навпаки, воно привертає особливу увагу науковців, філософів, психологів, політиків, підприємців та громадськості.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Існує чимало праць присвячених дослідженню проблематики соціальної справедливості, зокрема, вона розкривається у роботах Д. Белла, Д. Боулдінга, М. Вебера, М. Волзера, Р. Дарендорфа, В. Зауера, Дж. С. Міля, Р. Нозіка, Дж. Ролза, М. Фрідмана та багатьох інших. Соціальну справедливість як сутність соціальної держави розглянуто в працях М. Абисова [5], Б. Андрушківа, Р. Балабана [21], М. Вольцера, О. Головніної [4], С. Грабовського [1], Ю. Латиніної [6], В. Кімліка, М. Коноха, Р. Нозіка, П. Розенваллона, В. Скуратівського, Г. Соловей, Е. Студенової, М. Фірсова [2], Г. Цахера, І. Черінька, Л. Щеннікової.

Питаннями соціальної справедливості почали займатися і міжнародні організації, і з 2009 року за рішенням ООН щороку 20 лютого відзначається Всесвітній день соціальної справедливості (World Day of Social Justice).

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми

Слід зазначити, що значні та вагомі дослідження соціальної справедливості розкривають її, передусім, з точки зору філософського та соціального пізнання, що знаходить відображення не тільки в теоретичних парадигмах, але і в міжнародному визначенні соціальної роботи як професії.

У філософському пізнанні домінують дистрибутивні підходи до соціальної

справедливості, які умовно класифікують за такими парадигмами:

- *егалітаристичною* (рівність потреб);
- *мерітократичною* (розподіл по заслугах);
- *лібертаріанською* (соціальні переваги на основі правового володіння власністю).

У соціологічному пізнанні головним об'єктом рефлексії виступають цивільні і політичні права людини в контексті добробуту та соціальної політики. У центрі уваги перебувають проблеми справедливого розподілу доходів, рівності можливостей, дискримінації та експлуатації [2].

Разом з тим, дане питання потребує більш ґрунтовного дослідження через призму економічного пізнання. В економічній літературі недостатньо уваги приділено аналізу впливу та взаємозв'язку між соціальною справедливістю та розвиток національної економіки країни.

4. Виклад основного матеріалу.

Основу економічного розвитку країни становить бізнес та виробництво, ведення підприємницької діяльності, розвиток галузей народного господарства. Відтак для забезпеченні успішного розвитку національної економіки необхідно забезпечити належні умови господарювання національного виробника відповідно до ресурсного потенціалу країни. Економічний розвиток країни залежить від багатьох чинників: сировинної бази, інвестицій, інновацій та технологій, проте найціннішим та незамінним ресурсом є людина. Рівень професійної підготовки, освіченість, морально-етична вихованість, стан здоров'я, мотивованість до праці, самореалізація та рівень благополуччя – це основні характеристики, які визначають якість людського ресурсу (трудоного потенціалу) країни. Відтак держава повинна забезпечити гідні умови формування якісного трудоного потенціалу як основи розвитку національної економіки на засадах соціальної справедливості.

На думку німецького соціолога Макса Вебера поняття соціальної справедливості не є простим та однозначним. Соціальна справедливість, по-перше, не може зводитися до перерозподілу матеріальних благ і навіть до скасування бар'єрів між суспільними класами та групами. По-друге, справедливість пов'язана не тільки з соціальним статусом людини, а і з її особистісними якостями, з відповідним типом трудової етики. По-третє, у різних типах суспільства існують істотно відмінні поняття справедливості, до цього феномену слід підходити історично. За певних обставин прагнення встановлення соціальної справедливості може призвести до куди більшої несправедливості, ніж раніше. Крім того, соціальна справедливість нерозривна з національною, релігійною та ґендерною політикою, і на це слід зважати [1].

У науковій літературі виділяють чотири концепції щодо соціальної справедливості – егалітаристську, утилітаристську, роулсіанську та ринкову [3].

Егалітаристська концепція вважає справедливим зрівняльний розподіл доходів, тобто коли всі члени суспільства отримують рівні блага. Логіка міркувань тут така: якщо потрібно розділити визначену кількість благ між людьми, які однаково цього заслуговують, то справедливим був би розподіл порівну.

Роулсіанська концепція – пов'язана з ім'ям Джона Роулса, сучасного американського філософа. На його думку, справедливою вважається така диференціація доходів, при якій відносна економічна нерівність припустима лише тоді, коли вона сприяє досягненню більш високого абсолютного рівня життя найбіднішими членами суспільства

Утилітарна концепція – походить із вчення Ієремії Бентама, основоположника доктрини утилітаризму. І. Бентам вважав, що головним завданням держави є забезпечення найбільшого щастя для можливо більшої кількості членів суспільства. Однак І. Бентам виходив із того, що функції корисності в різних людей неоднакові. Інакше кажучи, здатність до насолоди в результаті володіння якоюсь кількістю благ у

кожної людини своя. Одержувати при цьому більшу частку суспільного багатства має той, хто корисніший для суспільства.

Ринкова концепція – припускає відповідність доходу кожного власника фактора виробництва граничному продукту, отриманого від даного фактора. Соціальна справедливість при цьому встановлюється ринком і його регуляторами. Таким чином, у цьому випадку припустима значна нерівність при розподілі доходів.

Вибір принципів соціальної справедливості в перерозподілі доходів визначається в кожному суспільстві по-своєму, виходячи з вироблених національних стандартів, що формувалися протягом усього попереднього історичного розвитку даної країни.

Слід зауважити, що хоч питання соціальної справедливості було актуальним завжди, проте проблеми, які воно порушує у різні часи відрізняються. Якщо раніше соціальну справедливість розуміли як рівність у розподілі добутих благ (первіснообщинний лад), добродетель і розподіл благ відповідно до заслуг членів суспільства (Аристотель), перерозподіл надлишкового багатства (Тома Аквінський), рівність можливостей і рівномірний розподіл благ (Дж. С. Міль), то у сучасному світі дане поняття набуває більш ширшого змісту. Тепер проблеми соціальної справедливості носять як внутрідержавних так і міжнародних характер [4, 5]. Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун зазначив: *«Соціальна справедливість є основоположним принципом мирного та благополучного існування, як безпосередньо в самих країнах, так і у відносинах між ними. ООН підтримує принципи соціальної справедливості, пропагуючи рівність серед жінок та чоловіків, або права корінних народів та мігрантів... Як це не сумно, соціальна справедливість все ще залишається недосяжною мрією для величезної частини людства. Крайня бідність, голод, дискримінація та порушення прав людини досі наносять болючі удари по моральності суспільства. Глобальна фінансова криза несе загрозу ще більшого посилення цих явищ»* [1].

Країни, які перебувають на перехідному етапі та неспроможні побудувати ефективну економіку не можуть забезпечити принципи соціальної справедливості, коли б успіх людини переважною мірою залежав від її здібностей та працездатності, а не від успадкованого статусу чи інших суб'єктивних чинників.

Франклін Делано Рузвельт стверджував, що соціальні та економічні відмінності у суспільстві повинні бути влаштовані таким чином, щоби найбільші переваги від них отримували найменш привілейовані члени соціуму – виходячи з принципу відповідальності перед майбутніми поколіннями (бо ж не можна відрізати від можливостей розвитку талановиту молодь з незаможних верств чи колишніх колоніальних країн) та принципу справедливої нерівності (скажімо, люди з певними фізичними вадами мусять мати преференції при зайнятті робочих місць перед здоровими людьми у разі, якщо ці вади не заважають ефективній праці і не загрожують нікому).

Є й ідейні супротивники принципу соціальної справедливості, які вважають, що перерозподіл багатств державою й оцінка державною бюрократією, що саме є справедливим, а що несправедливим, помітно гальмують економічний розвиток. Так, знаний економіст, Нобелівський лауреат Мілтон Фрідман протиставляє свободу та справедливість як протилежності; натомість інший Нобелівський лауреат Джозеф Стігліц вважає, що вочевидь несправедливий розподіл вироблених продуктів і доходів гальмує розвиток економіки та помітно загрожує економічній свободі, сприяючи формуванню олігархії [1].

У розвинених країнах склалася інша ситуація, коли меншість працездатного населення здатна забезпечити як прийнятні темпи зростання економіки, так і добробут непрацездатних верств, і навіть задоволення базових потреб більшості працездатного люду. Відтак дуже багато починає залежати від домінування у суспільстві чи в окремих його групах того чи іншого різновиду трудової етики. На думку Ю. Латиніної *«Визначальним конфліктом у сьгоднішньому світі є не конфлікт між багатою меншістю і бідною більшістю, а конфлікт між меншістю, яка працює, і*

більшістю, яка ледарює... Зараз, коли рівень розвитку продуктивних сил такий, що один працюючий може годувати десяток халявщиків, бездіяльний суспільний стан потенційно є більшістю». Ю. Латиніна наголошує, що соціально-економічний чинник пов'язаний із політичним: «У сучасному світі, якщо ти хочеш не працювати, ти можеш не працювати. Ти можеш сказати державі: я знедолений, я біженець, мої предки були рабами, дайте мені все. І держава – причому будь-яка, і демократична, й авторитарна – використовує руйнівну енергію халяви для збільшення власної могутності». Бо ж виборець, який уже не в першому поколінні перебуває «на голці» соціальної допомоги, має таке саме право голосу, як і той, хто самовіддано працює, – і нерідко саме голос першого може виявитися вирішальним, відтак у політиків може виникнути бажання його використати у своїх інтересах шляхом збільшення соціальних виплат... Що ж стосується більшості автократій, то вони спираються на люмпенів, яким потрібні «хліб та видовища», – архаїчний, але досі актуальний сурогат соціальної справедливості [6].

Соціальна справедливість – це одна з найважливіших цінностей життя суспільства, що передбачає урівноваженість прав і обов'язків громадян, а також інтересів суспільства, колективу і окремої особи; це наявність рівних можливостей для реалізації своїх здібностей і задоволення соціально-економічних потреб окремим індивідом, трудовим колективом [4].

Соціальна справедливість осмислюється як задоволення потреб людини, справедливий розподіл матеріальних ресурсів, доступ до таких послуг, як охорона здоров'я та освіта, створення рівних можливостей, соціальний захист і соціальне забезпечення. Соціальна справедливість – основний засіб захисту людини, умова для розвитку людства [2].

Отже, соціальну справедливість можна розглядати як систему розподілу благ, які ототожнюються не лише з товарами та цінностями, але і з такими поняттями, як влада, привілеї, права, повноваження, обов'язки тощо.

Федерація профспілок України провела опитування з метою з'ясування що громадяни України розуміють під соціальною справедливістю. Відповіді, отримані від респондентів, можна класифікувати наступним чином:

- рівність соціальних прав, законність для всіх, захист прав громадян, чесність – 43,6 %;
- благополуччя народу, високі зарплати і пенсії у простих людей, доступне житло – 14,5 %;
- соціальні блага по заслугах, по праці, оцінка людини по її особистих якостях – 12,7 %;
- ефективний соціальний захист, підтримка малозабезпеченого населення державою (пенсіонерів, інвалідів, молоді, дітей) – 7,3 %;
- справедливий розподіл результатів праці – 7,3 %;
- багаті благодійно допомагають бідним – 3,6 %;
- безоплатна якісна медицина, доступна освіта для всіх – 3,6 %;
- соціальної справедливості не може бути – 3,6 %;
- соціальна справедливість була тільки у радянському союзі – 1,8 %;
- важко відповісти – 1,8 %;
- блага всім порівну як «при комунізмі», щоб не було ні бідних, ні багатих – 0 %.

Таким чином, з'ясувалося, що лише 1% респондентів вважають, що в їхньому житті все справедливо; 3% – не знають, що таке соціальна справедливість; 15% – упевнені, що соціальна справедливість неможлива; 18% з опитаних запропонували свій варіант; 22% – пропонують представникам усіх верств суспільства ухвалити прийнятне для всіх рішення за круглим столом; 41% респондентів вважають, що потрібна революція [7]. Зазначимо, що дане дослідження проводилось ще у 2012 році.

Отже, на сторожі соціальної справедливості повинні стояти держава, політичні партії, громадські організації, інші суспільні структури.

Визначальним критерієм соціальної справедливості в економічній площині є відповідність винагороди економічних суб'єктів величині їх трудового внеску або

кількості та якості суспільно необхідної праці; в соціальній сфері – відповідність між заслугами окремих осіб, трудових колективів та їх загальним визнанням. За невідповідності цих показників у суспільстві виникає несправедливість – політична, правова, економічна, соціальна. Забезпечення соціальної справедливості у сфері економіки передбачає передусім забезпечення можливості розвитку всіх здібностей особи у виборі відповідного виду трудової діяльності. В іншому випадку, порушення соціальної справедливості вестиме до дисбалансів у різних державотворчих процесах. В свою чергу, складні економіко-політичні умови, в яких нині перебуває Україна, а саме: слабка економічна динаміка, воєнний конфлікт на сході країни, значні боргові зобов'язання, девальвація гривні, низька інвестиційна привабливість, недовіра до органів державного управління, високий рівень корупції, інфляція, негативні оцінки світових рейтингових агентств щодо перспектив розвитку економіки України, значно вплинули на виробничо-господарську діяльність резидентів країни, а відтак і на забезпечення соціальної справедливості. Після світової фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр., яка не мала значного впливу на економіку України через незначний рівень розвитку іпотечного ринку, в країні спостерігалось певне економічне зростання протягом 2010 – 2012 рр. Проте внаслідок порушення воєнного конфлікту та економічної стабільності в Україні поглиблюються процеси рецесії, про що свідчить динаміка основних макроекономічних показників (рис. 1).

Показник валового внутрішнього продукту (ВВП) є основним індикатором соціально-економічного розвитку країни. ВВП – це сукупна ринкова вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами протягом певного періоду на економічній території країни. ВВП використовується для оцінки результатів виробництва та споживання, темпів економічного зростання, продуктивності праці, а також формує уявлення про загальний матеріальний добробут нації [9, с. 804].

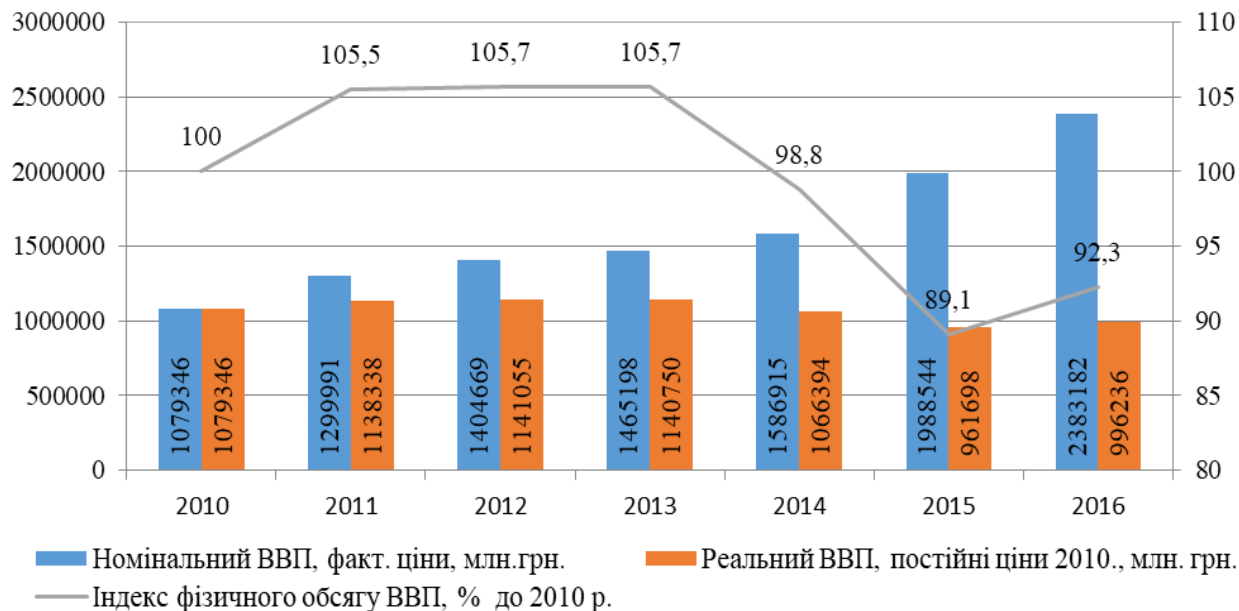

Рис. 1. Динаміка номінального та реального ВВП в Україні, 2010–2017 рр. (без врахування тимчасово окупованої території АРК та частини Донецької і Луганської областей в зоні проведення АТО) [8].

Аналіз динаміки реального ВВП вказує на рецесійні процеси у вітчизняній економіці, зокрема на падіння фізичного обсягу виробництва до 92,3 % відносно 2010 р., і навіть незначне зростання реального ВВП у 2016 р. не є достатньо оптимістичним, оскільки згідно рис. 2 економіка України повернулась приблизно до стану 2005 р.

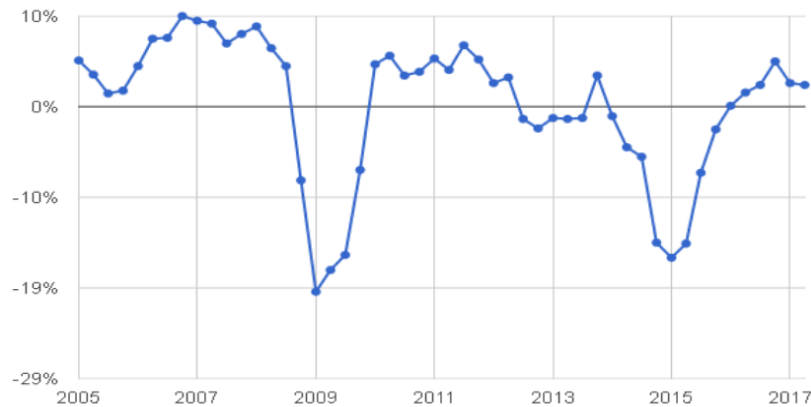

Рис. 2. Динаміка ВВП України в розрізі виробництва у % до аналогічного періоду попереднього року поквартально з 2005 по 2 квартал 2017 рр. [8].

Сучасний стан розвитку національної економіки України характеризується невисокими показниками. Наприклад, незважаючи на зростаючий характер номінального ВВП (у 2017 році він досяг 2982920 млн. грн.) (табл. 1) частка реального ВВП в країні зменшується (у 2017 році вона склала 2445587 млн. грн. і порівняно з 2016 роком знизилась на 18 %, у 2016 році порівняно з попереднім роком – на 14,6 %, у 2015 – на 27,7 %). Зростання реального ВВП можна пояснити підвищенням середнього рівня цін.

Таблиця 1. Динаміка номінального та реального ВВП України у 2010-2017 рр. [10]

	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах попереднього року)	Різниця (реальний – номінальний)	
2010	1082569	-	-	-
2011	1316600	-	-	-
2012	1408889	1304064	-104825	-7.4%
2013	1454931	1410609	-44322	-3.0%
2014	1566728	1365123	-201605	-12.9%
2015	1979458	1430290	-549168	-27.7%
2016	2383182	2034430	-348752	-14.6%
2017	2982920	2445587	-537333	-18.0%

Одним із важливих показників, який відображає економічний добробут населення є рівень ВВП в розрахунку на одну особу (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка ВВП України на душу населення з 2002 по 2017 рік [10]

	Номінальний ВВП млн. грн.	Номінальний ВВП в грн на душу населення			ВВП в дол. США на душу населення			Населення (тис.)
2002	225810	4681,9		48230	879,0			48230
2003	267344	5591,5	909.5	47813	1048,5	169.6	19.3%	47813
2004	345113	7272,9	1681.5	47452	1367,4	318.8	30.4%	47452
2005	441452	9371,6	2098.7	47105	1828,7	461.4	33.7%	47105
2006	544153	11630,2	2258.6	46788	2303,0	474.3	25.9%	46788
2007	720731	15496,5	3866.2	46509	3068,6	765.6	33.2%	46509
2008	948056	20494,9	4998.4	46258	3891,0	822.4	26.8%	46258
2009	913345	19832,3	-662.5	46053	2545,5	-1345.6	-34.6%	46053
2010	1082569	23600,4	3768.1	45871	2974,0	428.5	16.8%	45871
2011	1316600	28813,9	5213.4	45693	3570,8	596.8	20.1%	45693
2012	1408889	30912,5	2098.6	45577	3856,8	286.1	8.0%	45577
2013	1454931	31988,7	1076.2	45483	4030,3	173.5	4.5%	45483
2014	1566728	35834,0	3845.3	43722	3014,6	-1015.7	-25.2%	43722
2015	1979458	46210,2	10376.1	42836	2115,4	-899.2	-29.8%	42836
2016	2383182	55853,5	9643.3	42668	2185,9	70.5	3.3%	42668
2017	2982920	70224,3	14370.8	42477	2640,3	454.4	20.8%	42477

Аналогічно, як і номінальний ВВП, так і номінальний ВВП на душу населення постійно зростає, тоді як реальний ВВП на душу населення скорочується, незважаючи на зниження чисельності населення. Якщо у 2010 році реальний ВВП складав 24798 грн. на особу, то у 2016 році він у цінах 2010 року знизився на 5,8 % до 23346 грн. на особу, що свідчить про зубожіння нації [8].

Якщо порівняти динаміку макропоказників України з іншими країнами, то загалом у Європейському союзі рівень ВВП на душу населення становить більше 35000 дол. У 2017 році даний показник в Україні становив 2582 дол. Відтак за цим показником Україна посіла 128-тю позицію серед 186 країн світу [11]. Найменший показник серед розглянутих країн за даними МВФ продемонстрували Малаві, Бурунді та Південний Судан (рис. 3).

Проаналізувавши рівень та динаміку ВВП в Україні та країнах Європи, можна відзначити поглиблення соціальної несправедливості стосовно українців в глобальному вимірі. Дану ситуацію можна було б обґрунтувати посилаючись на складне економіко-політичне становище в країні, слабку економічну динаміку, значні боргові зобов'язання, тривалий військовий конфлікт на сході країни. Усі ці обставини не створюють умов для зростання ВВП країни, зростання заробітних плат та добробуту населення.

Однак, аналізуючи рівень заробітних плат, можна зробити висновок і про суттєве порушення соціальної справедливості в межах самої країни. Про це свідчать такі показники як рівень заробітних плат, рівень купівельної спроможності, рівень безробіття, умови праці, тривалість життя, рівень охорони праці тощо.

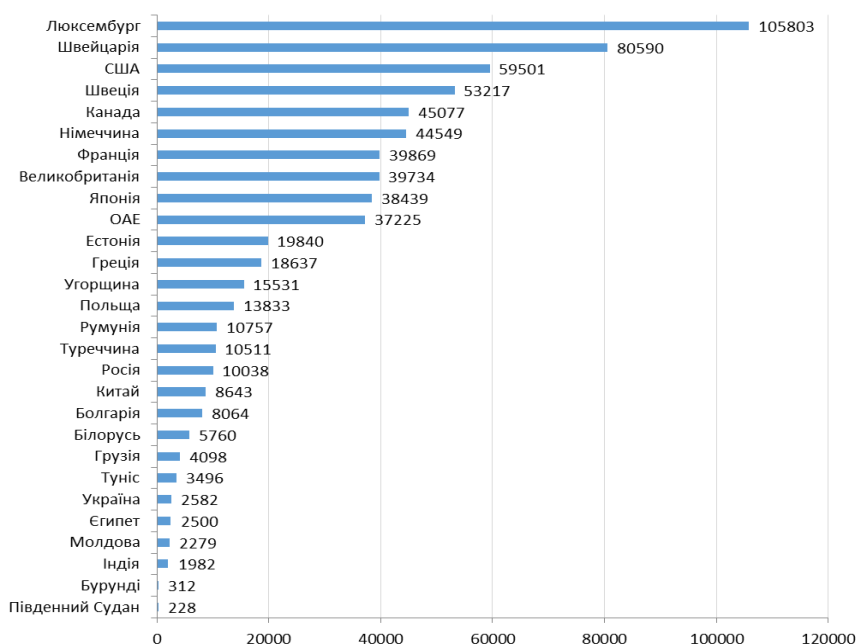

Рис. 3. ВВП на душу населення в різних країнах світу у 2017 році згідно даним МВФ, дол. США [11]

Наприклад, порушенням соціальної справедливості в Україні є наявність гіперрозриву у розмірах заробітної плати, скажімо, середня заробітна плата по Україні за станом на червень 2018 року становить 9141 грн., прожитковий мінімум з 01.07.2018 – 1777 грн., з 01.01.2018 року оклад професора становить 6414 грн., тоді як за вересень 2017 року заступники голови НБУ отримали зарплати в межах 224-257 тис. грн., а відповідно до судової реформи рядовий служитель місцевого суду зароблятиме близько 45 тис. грн., платня судді Верховного суду стартуватиме від 100 тис. грн., та сягатиме 350 тис. грн. Таку ситуацію можна вважати проявом корупції відкритої та

офіційної форми [12].

Сильний вплив на стан ВВП України має не лише економіко-політичне становище, але й наукове відставання країни від передових країн світу та переважно екстенсивний шлях розвитку. Через це для України є характерний розвиток лише окремих галузей виробництва, які є ресурсо затратними, виробництво, в основному, сировинної продукції, тоді як готова продукція не відповідає міжнародним стандартам. Ми застосовуємо застаріле обладнання і технології.

За даними МВФ, починаючи з 1991 року Україна втратила п'яту частину економіки, передусім найбільш технологічну та цінну складову – машинобудування. Україна перетворилась на економічного аутсайдера, країну, яка спеціалізується на експорті сировини та людей, та на імпорті дорогих готових товарів. Тобто Україна стала країною-донором для чужого зростання. За 20 років (1993-2013 рр.) показала нульове зростання реального ВВП.

20 млн. робітників в Україні роблять експортної виручки на 35 млрд. дол. США менше ніж виручка IBM, в якій працює 431 тисяча співробітників. Кредитні залучення з-за кордону лише поглиблюють боргове зобов'язане країни. Виведення прибутків з України за кордон становить 8 млрд. дол. США на рік. Ми нарощуємо імпорт замість розвитку свого виробництва, що сприяє швидкому проїданню виручки: перевищення імпорту над експортом складає 15 млрд. дол. США щороку. Україні посідає 135 місце із 144 країн за захистом приватної власності, 118 – за рівнем корупції та хабарництва, 137 – за впливом оподаткування на мотивацію інвестування. В Україні виживає сировинний бізнес. У структурі експорту країни 57 % становить сировинна економіка, ключові експортні галузі такі як: металургія, сільське господарство, хімічна промисловість і навіть галузь інформаційних технологій на 80 % є сировинними. Причиною економічної кризи в Україні послужив непрофесійний та непатріотичний державний менеджмент, у держслужбовців є велика мотивація до сприяння корупційним схемам та хабарництву [13].

Отож, значний вплив на стан ВВП країни становить високий рівень корупції, недостатнє інвестування, недовіра до органів державного управління, негативні оцінки світових рейтингових агентств щодо перспектив розвитку економіки України.

На формування добробуту та соціальної захищеності населення впливає рівень купівельної спроможності населення. Зважаючи на стрімку девальвацію гривні порівняно з 2013 р. (в 3,44 рази) у 2017 році мінімальна заробітна плата скоротилася з 152 до 119 дол. США, середньомісячна заробітна плата також скоротилася з 453 до 319 дол. США (рис. 4), мінімальна пенсія – з 112 до 46 дол. США. За даними ООН, в Україні за межею бідності живе 60 % населення [14].

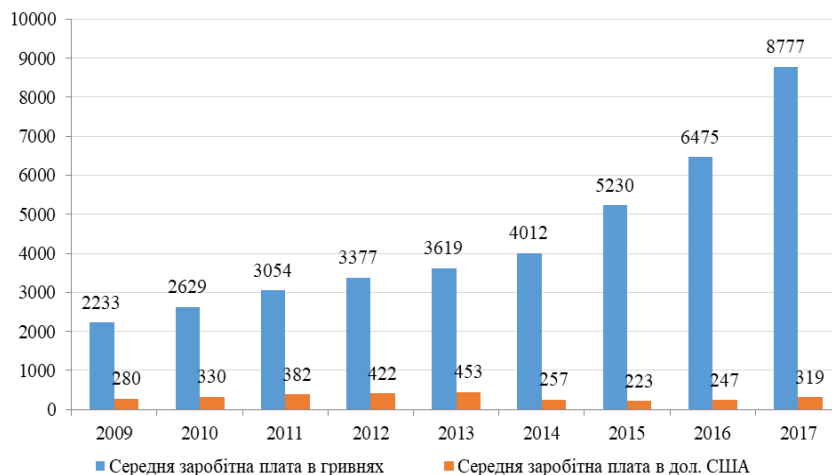

Рис. 4. Порівняння середньої заробітної плати в Україні в гривнях [15]

Спеціалісти «Публічного аудиту» здійснили комплексне дослідження структури вітчизняного ВВП, проаналізувавши, зокрема, купівельну спроможність населення, починаючи від 2008 року. Результати вражають: на сьогодні зубожіння населення досягнуло гіршого рівня, ніж у 2008 році, коли тривала світова економічна криза. Середня заробітна плата з 2008 по 2015 рр. підвищилася майже на 110 %, тоді як ціни на основні продукти харчування за цей же період підвищилися на 270–490 %, залежно від виду. У 2015 році українці могли собі дозволити придбати в 1,5–2,5 рази менше продуктів, ніж, у 2008 році.

Тому населення України почало суттєво економити та може собі дозволити купувати лише речі першої необхідності. Зараз завдання номер 1 – оплатити комунальні послуги та речі першої необхідності. Від січня 2014 року до кінця 2015 року тарифи на водопостачання підвищилися на 60 %, електроенергію – на 50 %, природний газ – на 600 %, опалення – до 100 %; ціни на продукти харчування – щонайменше на 100 %, проїзд у громадському транспорті – на 100 % та медикаменти – щонайменше на 50 %. А. Вігірінський стверджує: рівень життя населення стрімко падає. Українці зіткнулися з неадекватною ситуацією, коли його доходи підвищилися на 13 %, а видатки – на 500 %. Крім цього необхідно переглянути особливості формування споживчого кошика [16]. Зростання цін продовжується й дотепер, скажімо з листопада 2018 тарифи на газ знову зросли на 23,5 %.

Зниження рівня купівельної спроможності населення обумовило зменшення попиту і, як наслідок, – падіння обсягів виробництва та нарощування дефіциту державного бюджету із неможливістю підтримання доходів населення. Спроможність у повному обсязі обслуговувати та своєчасно погашати державний борг є одним з основних індикаторів фінансової стабільності країни. Станом на 30 вересня 2018 р. внутрішній державний борг складає 768 536,9 млн. грн., а зовнішній – 1 344 231,71 млн. грн. [8].

Оскільки в країні спостерігається падіння обсягів виробництва, тобто вітчизняна економіка переживає господарську стагнацію, яка супроводжується високими темпами приросту інфляції, тому національна економіка увійшла у стан стагфляції. Найнижчий індекс інфляції за період 2010 – 2018 рр. був зафіксований у 2012 р. і склав 99,8 % відносно попереднього року. З 2013 р. по 2015 р. спостерігалось швидке поглиблення інфляції аж до гіперінфляції – у 2014 р. індекс інфляції становив 124,9 %, а в 2015 р. – 143,3 % [10].

Зменшення індексу інфляції у 2016 р. до 112,4 %, незначне зростання у 2017 р. до 113,7 % та зниження за станом на 1 вересня 2018 р. до 101,9 % лише свідчить про деяке уповільнення річних темпів приросту інфляції досягнуте за рахунок невиконання належної індексації заробітних плат та скорочення грошової маси на ринку. Натомість такі дії можуть призвести до ще більшого падіння обсягів виробництва, оскільки скорочуються заощадження і, як наслідок, – інвестиції.

Україна належить до країн із високим рівнем безробіття. У США та Японії – країнах, що мають потужну економіку – рівень безробіття серед економічно активного населення складає 4,3 % та 2,5 % відповідно. Білорусь та Росія мали у I кварталі 2018 року однаковий показник безробіття – 5,1 %. Що ж стосується України, то у I кварталі 2018 р. рівень зареєстрованого безробіття в Україні склав 2,2 %, що у 4,5 рази менше, ніж рівень загального безробіття серед осіб працездатного віку (рівень безробіття серед економічно активного населення (розрахований за методологією МОП) становив 9,7 %. Тобто, в країні зберігається тенденція до скорочення чисельності зареєстрованих безробітних. Зокрема, на кінець I кварталу ц. р. на обліку у центрах зайнятості перебували 374,4 тис. осіб, що на 48 тис. осіб менше порівняно з відповідним кварталом минулого року. Упродовж року кількість вільних робочих місць (вакантних посад), яку могли запропонувати роботодавці зросла на 27 %, та

нараховувала у березні цього року 93 тисячі вакансій. Тобто, на одну вільну вакансію претендувало 4 особи проти 6 осіб торік [17].

Опираючись на дані про високий рівень безробіття можна припустити, що не всі громадяни намагаються якомога швидше працевлаштуватися. І на це припущення не можна відповісти однозначно. По-перше, низька заробітна плата у більшості державних установ, наприклад, викладачів університетів, медичних працівників (окрім сімейних лікарів щодо яких проводиться реформування), не мотивує до працевлаштування та якісного виконання обов'язків, а навпаки, провокує звільнення з роботи з метою пошуку краще оплачуваного робочого місця і, при цьому, досить часто нелегально або ж за кордоном. По-друге, не може більшість населення в країні займатися власним бізнесом, чи працювати в уряді, НБУ, судах, щоб отримувати надвисокі прибутки та заробітні плати. Країні потрібні кваліфіковані професіонали у різних сферах діяльності, тобто в країні необхідно формувати потужний середній клас населення, який би забезпечував стабільний розвиток різних галузей народного господарства. По-третє, зважаючи на особливості проведення політики субсидування в Україні, громадянина буває економічно вигідніше зареєструватися безробітним і отримати субсидію на комунальні послуги, аніж працевлаштуватися за невисоку платню і позбутися субсидії. В свою чергу, існуюча політика субсидування криє в собі інші соціальні проблеми. Наприклад, 2016-2017 рр. *близько 9-ти із 15-ти мільйонів українських родин* отримували субсидію, а це понад 60 % населення. Це свідчить як про те, що більшій половині населення недостатньо сімейного бюджету для оплати основних життєвих потреб, так і про те що в країні існує гіперрозрив між розмірами заробітних плат урядових та причетних до них структур та основною масою існуючих робочих місць. Надвисокий показник субсидіантів в країні не може свідчити про небажання більшості населення працювати, а про ряд економічних проблем і, в першу чергу, невідповідність заробітних плат існуючим потребам сучасного ринку. Зазначимо, що у економічно розвинутих країнах частка субсидованого населення становить в середньому 5 %. Перевести пів країни у субсидіальну залежність – це у майбутньому – глибока соціальна, морально-етична та психологічна проблема суспільства, а також, це шлях проїдання коштів державного бюджету, а не шлях перспективного розвитку національної економіки. Адже така політика субсидування є принижуючою і формує у половини населення України психологію «жебрака», а не самодостатньої особистості, реалізованого у житті фахівця, кваліфікованого і впевненого у собі професіонала, який із зацікавленням і з задоволенням працює у рідній країні за гідну заробітну плату, достатню для оплати житлово-комунальних послуг без жодних субсидій. Така політика не стимулює у населення культури заощадження та економії ресурсів [18].

Згідно даних оприлюднених на Київському міжнародному економічному форумі-2014 у Києві в середньому за рік працюють на 292 години більше ніж у Парижі, але продуктивність праці в Україні в 4 рази нижча ніж у Європі. За критеріями ЄС лише 5 % населення можна віднести до середнього класу, українці живуть на 10 років менше ніж жителі розвинених країн, наприклад середня тривалість життя у Франції – 82 роки, тоді як в Україні – 70 років [13].

Поглиблення соціальної несправедливості веде до посилення міграційних процесів і до скорочення кількості населення (з 48,2 млн. осіб у 2002 р. до 42,4 – у 2017 р.), а отже і до скорочення якісного трудового потенціалу країни, а відтак і до занепаду національної економік. Тому одним із першочергових завдань є подолання корупції, тінізації та диспропорцій у соціальній політиці країни.

За даними Державного комітету статистики, 71 % трудових мігрантів головною причиною міграції назвали низьку зарплату в Україні. Україна входить у топ-10 країн-донорів мігрантів у світі. З 2013-го по 2016 рік кількість економічно активного

населення скоротилася з майже 21 млн. до 18 млн. За даними Центру економічної стратегії, більше 4 млн. українців є трудовими мігрантами. Це близько 16 % працездатного населення [19].

5. Висновки та пропозиції.

Дослідження соціальних питань та економічних показників свідчить про існування взаємозалежного та взаємообумовлюючого характеру між цими двома сферами суспільного життя. З одного боку, добробут населення залежить від макроекономічних показників, а з іншого, розвиток національної економіки безпосередньо залежить від кількісного та якісного стану трудового потенціалу країни, на формування якого впливає політика соціального забезпечення. Через невідповідність рівня заробітної плати реальній ринковій вартості сукупних базових потреб та суспільних благ, гіперрозриву між заробітними платами чиновників, держслужбовців та працівників-професіоналів різних професій, пенсій, недалекоглядна політика субсидування, соціальна несправедливість призвели до: скорочення чисельності активно задіяного у розвитку національної економіки населення шляхом трудової міграції закордон; до посилення міграційних процесів абітурієнтів та студентів, націлених на навчання у іноземних вишах, з подальшим працевлаштування за кордоном; посилення несприятливого тиску на психологічний стан та фізичне здоров'я більшості населення країни. За таких умов економіка країни втрачає якісний трудовий потенціал, а відтак і можливість швидкого виходу національної економіки з кризового стану.

Як було з'ясовано, соціальне забезпечення включає не лише фінансову підтримку відповідних верств населення, але й забезпечення рівних та справедливих умов доступу до освіти, медицини, правового захисту, культурного та творчого розвитку, релігійного самовираження, іншими словами, до усіх суспільних та духовних благ. Відповідно, порушення рівноваги у одній з цих двох площин, чи то соціальній, чи то економічній, веде до дисбалансу в іншій.

Отож для забезпечення соціальної справедливості в країні необхідно вирішити ряд завдань і в соціальній, і в економічній політиці країни з метою забезпечення стабільного довгострокового розвитку національної економіки. В соціальній площині необхідно:

- підвищити купівельну спроможність українців;
- створити нові робочі місця з гідними умовами праці, з метою покращення рівня зайнятості серед населення та потенційних випускників вишів;
- підвищити рівень заробітних плат відповідно до актуальних вимог ринку;
- підвищити рівень пенсій та забезпечити гарантований захист і підтримку людей похилого віку;
- вдосконалити програми працевлаштування та підтримки (матеріальної, побутової, медикаментозної, фінансової) інвалідів [20];
- сформувати у суспільстві потужний середній клас та ліквідувати надмірні дисбаланси між рівнями заробітних плат;
- вдосконалити та привести у дієвість правову та судову системи з метою формування до неї довіри населення, подолання корупції і хабарництва та гальмівного ефекту у процесах приватної ініціативи, і, як наслідок, створення нових робочих місць та платників податків;
- сформувати загальнодержавні цінності, мету, ідеї, вектори розвитку (подолати, об'єднавши в одне, два суспільства, які живуть у різних вимірах – суспільство, якому притаманні ідеали невинуватої розкоші, носіями яких є високопосадовці, чиновники, судді і їх діти, і суспільство, яке сподівається на державну

допомогу у вигляді субсидій аби забезпечити собі базові життєві потреби);

- переглянути політику субсидування, яка містить на даний час у собі руйнівні загрози щодо подальшого розвитку свідомого та економічно грамотного суспільства;
- розробити базові освітньо-духовні та державно-культурні цінності, пропагувати ідеали успішності, приватної ініціативи, професійного вдосконалення, патріотичного виховання, національної ідентичності та самобутності, здорового способу життя;
- проводити відповідно до національних інтересів ефективну зовнішню політику, з метою збереження власної історії та забезпечення майбутнього позиціонування України і її громадян на світовій арені;
- зліквідувати присутність комерціалізації у всіх органах державної влади, в іншому випадку, жодна реформа не буде ефективною;
- зменшити чисельність вищого керівного складу в державному апараті, який тільки створює бюрократичні перепони, натомість збільшити можливості для виконавчої ланки, на яку припадає вся рутинна робота;
- підтримувати програми інноваційно-технологічного розвитку національного виробництва, а для цього забезпечити гідні умови для провадження наукових досліджень;
- вирішити проблеми демографічної ситуації в країні: з року в рік чисельність смертності переважає чисельність народжуваності, за умов зростання рівня міграційних процесів. Покращення демографічної ситуації потребує комплексного підходу: як вдосконалення соціального захисту молодих мам, так і покращення усіх інших соціально-економічних показників розвитку країни.

З метою забезпечення стабільного довгострокового розвитку національної економіки та справедливого соціального захисту населення в економічній площині необхідно:

- забезпечити ріст реального ВВП як одного із основних показників, який в загальному відображає стан національної економіки і водночас слугує базою соціально-економічного розвитку країни, шляхом зростання національного товаровиробництва, що призведе до уповільнення росту цін та реалізації політики імпортозаміщення на внутрішньому ринку;
- збільшити обсяги експорту завершеного високотехнологічного виробництва замість дешевої сировини та комплектуючих;
- розробити проекти стратегічного розвитку перспективних галузей економіки, наприклад, «Україна інноваційна», «Україна – країна інформаційних технологій», «Україна туристична», «Україна аграрна», «Україна інтелектуальна» тощо;
- вдосконалити грошово-кредитну політику та валютну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці, зростання у населення довіри до неї та зниження рівня доларизації національної економіки;
- знизити темпи росту та рівень інфляції, шляхом застосування сукупних заходів у реальному секторі економіки та монетарній політиці;
- забезпечити спрощення оподаткування і зняття погоджувальних і дозвільних перепон для бізнесу, що дозволить поживати розвиток малого й середнього бізнесу і, як наслідок, розширити середній клас суспільства;
- забезпечити розвиток інфраструктури з метою формування належних умов ведення бізнесу;
- розвивати ринок праці задля забезпечення вільних посад кваліфікованим персоналом, забезпечити працевлаштування випускників, які навчались з кошти держави;
- переглянути та посилити стандарти якості у різних галузях (будівництві, харчовій промисловості тощо) з метою посилення конкурентоспроможності

національного виробника;

– створити умови для припинення корупції та виведення тіньової економіки у легальну площину та для повернення національного капіталу з-за кордону та офшорних зон, що дозволить розширити інвестиційний потенціал країни та підвищити ділову активність;

– переглянути статті бюджетного фінансування задля мінімізації необґрунтованих витрат;

– вдосконалити систему менеджменту, послабити забюрократизовані підходи в організації та веденні ділових та громадських справ, які зазвичай чинять гальмівний ефект;

– посилити систему моніторингу з метою забезпечення якості та виявлення фактичних даних, що стосуються різних галузей та сфер діяльності.

Отже, тільки комплексна зважена макроекономічна та соціальна політика, заснована на всебічному аналізі динаміки макроекономічних показників, взаємоузгодженості цілей та координації дій різних економічних структур, державних органів та громадських організацій дозволить вивести економіку України із кризового стану та покращити її соціально-економічне становище. Водночас, потрібно усвідомлювати, що гострі соціальні проблеми є підґрунтям політичної нестабільності та негараздів у державі, що має місце нині в Україні. Незадоволення суспільства рівнем життя та соціальними стандартами неодноразово приводило до революцій (Студентська революція на граніті 1990 року, Помаранчева революція 2005 року, Революція гідності 2013 року, яка набула воєнного характеру і триває досі на сході країни, призвела до анексії Криму, погіршення макроекономічних показників та погіршення рівня життя населення). Недостатні соціальні умови життя унеможливають зміцнення демократичного врядування та інститутів громадянського суспільства. Світова практика свідчить, що коли зубожіння населення перевищує 80%, будь-яку владу міняють, причому самі громадяни і в насильницький спосіб. Голодні виборці, прийшовши на дільниці, «голосуватимуть ногами», підтримавши популістські й радикальні рухи; голодні ж чиновники здиратимуть хабарі у зубожілих людей [21]. Зрозуміло, що найактуальніші соціальні проблеми не можна вирішити за один день. Тому, вважаємо за необхідне, для втілення у життя запропонованих нами заходів розробити конкретний план дій щодо виведення економіки України з кризового стану та підвищення соціальних стандартів з конкретними термінами виконання. Для його втілення у життя вважаємо за допустиме вдатись до зміни політичного устрою в країні як до тимчасового заходу. Очевидним є те, що Україна розвивається на псевдо демократичних засадах, в країні порушені права громадян, не належним чином працює правоохоронна система, процвітає корупція та безкарність. Отож, зазначаємо, що лише на конкретний час, задля втілення конкретних оздоровчих заходів економічного, правового та соціального характеру варто вдатись до зміни політичного устрою в країні з одночасних реформування правоохоронної системи задля забезпечення справедливого верховенства правопорядку. З цією метою можна було б перейти від псевдо демократії до диктату. Проте, такий крок має чимало ризиків, передусім, вони можуть бути пов'язані із національною свідомістю, професіоналізмом, моральністю та духовністю державної еліти, яка очолить і візьметься за реалізацію радикальних оздоровчих заходів у основних сферах життя країни. Тому більш оправданим є перехід від парламентсько-президентської до президентської республіки та одноособової відповідальності за реформування соціально-економічних сфер та правової системи, адже колективна відповідальність на жаль супроводжується безкарністю та неефективністю реформ. В іншому випадку, численні пропозиції, запропонувати нами та іншими фахівцями, практиками та науковцями на жаль так і залишаться просто на рівні пропозицій чи популізму. Уже

впродовж 27 років незалежності України ведеться мова про те, що необхідно розвивати національне виробництво, подолати корупцію, легалізувати тіньову економіку, повернути в Україну виведені капітали, зробити справедливою правоохоронну систему, але більшість проблем залишається досі невирішеною. Отож, вважаємо, що настав час для конкретних дій з конкретними строками виконання, інакше й на далі зростатиме навантаження на державний бюджет, ростиме загальна державна заборгованість, рівень соціального захисту стрімко погіршуватиметься, а відтак економіка України може увійти у стан глибокої кризи з непередбачуваними подальшими економіко-політичними наслідками.

Author details (in Russian)

НАРУШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ КАК ФАКТОР ДИСБАЛАНСА РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Ольга Владимир

Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя

ул. Русская, 56, г. Тернополь, 46001, Украина

e-mail: olhavlada@ukr.net

к.э.н., доцент, докторант, кафедра управления инновационной деятельностью и сферой услуг

Аннотация. *В статье рассмотрены особенности зарождения и исторические трансформации содержания понятий социальной справедливости и социальной защиты. Охарактеризованы основные подходы и концепции тактирования социальной справедливости. Приведены данные социологического опроса, который касался выявления существования понимания социальной справедливости среди населения Украины. Проведен анализ основных макроэкономических показателей Украины и мира: динамики ВВП, уровня государственной задолженности, уровня цен, минимального уровня заработной платы и прожиточного минимума, уровня покупательной способности населения, уровня безработицы, трудовой миграции, продолжительности трудового дня, продолжительности жизни населения. Также рассмотрены основные тенденции развития национального производства, которое главным образом специализируется на экспорте сырья и комплектующих, а не готовой продукции. Раскрыты скрытые проблемы, которые содержатся в современной политике субсидирования населения Украины. Рассмотрены основные причины ухудшения основных макроэкономических показателей Украины и выявлено их негативное влияние на уровень социальной защиты в стране. Показано существование взаимосвязи и взаимообусловленности между уровнем социального развития и особенностями развития национальной экономики. Обосновано существование непосредственного влияния неэффективной социальной политики на развитие национальной экономики. Предложен ряд действий в социальной и экономической сферах, направленных на формирование социальной справедливости в стране и обеспечение стабильного долгосрочного развития национальной экономики Украины.*

Ключевые слова: *социальная справедливость, социальное обеспечение, социальная политика, национальная экономика, номинальный и реальный ВВП, субсидирование, коррупция, производство, миграция, покупательная способность, заработная плата, безработица.*

Author details (in English)

SOCIAL JUSTICE VIOLATION AS A FACTOR OF THE IMBALANCE IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Olha Vladymyr

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
 Ruska str., 56, Ternopil, 46001, Ukraine
 e-mail: olhavlada@ukr.net
 PhD, Assoc. Prof., Doctoral, Department of Management of Innovation Activity and Services Industry

Abstract. The features of the origin and historical transformation of the definitions “social justice” and “social welfare” have been considered in the article. The main approaches and concepts of the interpretation of social justice are described. The sociological survey data concerning the understanding of social justice the population of Ukraine has been given. An analysis of the main macroeconomic indicators of Ukraine and the world has been carried out. Some of them are: GDP growth, government debt, price level, the minimum salary and living wage level, purchasing power of the population, unemployment level, labour migration, working day hours, and life expectancy and population growth. The main trends in the development of national production focusing on the export of raw materials and components, but not finished products, are considered. The hidden current policy problems of subsidizing the population of Ukraine have been revealed. The main reasons for the deterioration of the main macroeconomic indicators of Ukraine are considered and their negative impact on the level of social protection in the country is revealed. The existence of relationship and interdependence between the level of social development and the peculiarities of national economic development is proved. The direct influence of ineffective social policy on the national economic development has been shown. A series of measures in the social and economic spheres aimed at creating social justice in the country and ensuring a stable long-term development of the national economy of Ukraine are proposed.

Keywords: social justice, social welfare, social policy, national economy, nominal and real GDP, subsidies, corruption, production, migration, purchasing power, wages, unemployment.

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18vomneu.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Vladymyr, O. (2018). Porushennia sotsialnoi spravedlyvosti yak faktor dysbalansu rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Social justice violation as a factor of the imbalance in the economic development of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 19, no. 2, pp. 132-150. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18vomneu.pdf>

Використана література:

1. Грабовський С. Соціальна справедливість: вона справді є і за неї варто боротися / С. Грабовський // Радіо Свобода. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24905870.html>
2. Фирсов М. В., Студенова Е. Г. Теория социальной работы: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/38430/sotsiologiya/sotsialna_spravedlivist
3. Соціальна політика і соціальна справедливість. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/socialna-polityka-derzhavy/3489-socialna-polityka-socialna-spravedlivst.html>

4. Головніна О. Г. Основи соціальної економіки. Засади соціальної справедливості в суспільстві: підручник / О. Г. Головніна ; Нац. транспорт. ун-т. К.: Арістей, 2006. 612 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1475120653434/ekonomika/zasadi_sotsialnoyi_spravedlivost_i_suspilstvi
5. Абисова М. А. Еволюція соціально-філософських поглядів на проблему соціальної нерівності: античність та середньовіччя / М. А. Абисова // Вісник національного авіаційного університету. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Temp/Vnau_f_2013_2_8.pdf
6. Латынина Ю. Л. Социализм: Феномен XX века или подсознание культуры? / Ю. Л. Латынина // Новый круг. № 3. 1992.
7. Соціальна справедливість: історія та сучасність. За матеріалами соціально-економічного департаменту апарату ФПУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/1115-socialna-spravedlivist-istoriya-i-suchasnist.html>
8. Брояка А. А. Макроекономічні показники як індикатори соціально-економічного розвитку країни / А. А. Брояка // Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів та управління в Україні та світі: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 листопада 2017р.). – Полтава: ЦФЕНД, 2017. – С. 34-36.
9. Клівіденко Л. М. Сучасні проблеми дослідження макроекономічних показників у контексті розвитку економіки / Л. М. Клівіденко, А. О. Русятинська // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. – Вип. 10. – С. 804–808.
10. Інформаційний сайт Мінфін. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
11. Список стран по ВВП (номинал) на душу населения. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki>
12. Владимир О. М. Об'єктивна необхідність забезпечення політики сталого розвитку економіки країни / О. М. Владимир // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2017. – Вип. 2 (17). – С. 13-29. – Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2017/17vomrek.pdf>.
13. Україна: з третього світу в перший [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DXTroO0d5js>
14. Хаєцька О. П. Аналіз динаміки ВВП України та інших країн світу / О. П. Хаєцька, М. В. Вертелецький // Ефективна економіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/60.pdf
15. Купівельна спроможність українців в 2017 році стала найбільшою з 2009 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ibigdan.livejournal.com/21977027.html>
16. Купівельна спроможність українців все більше падає. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/70185-kupiveljna_spromohnistj_ukrajintsiv_vse_biljshe_padaje
17. Безробіття в Україні та світі. І квартал 2018 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analityka/bezrobittya-v-ukrayini-ta-sviti-i-kvartal-2018-roku>
18. Владимир О. М. Приховані проблеми політики субсидування населення України / О. М. Владимир // Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 20 жовтня 2018 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – Запоріжжя: ГО«СІЕУ», 2018. – С.25-28.
19. Трудова міграція: чому українці їдуть з країни і як їх повернути? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/statti_tag4571

20. Владимир О. М. Соціальне забезпечення людей з особливими потребами / О. М. Владимир // Тридцять перші економіко-правові дискусії, 31-10-2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2539/>
21. Балабан Р. В., Черінько І. П. Соціальні проблеми сучасної України та практичні рекомендації щодо їх вирішення / Р. В. Балабан, І. П. Черінько. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hetman.tv/nomera/2009/2009-4-5-28/soz.html>

References

1. Hrabovsky, S. Social justice: it really is and it is worth fighting for it [Sotsial'na spravedlyvist': vona spravdi ye i za neyi varto borotysya]. Radio Svoboda – Radio Liberty. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/24905870.html>
2. Firsov, M. V. & Studenova, E. H. (2001) Teoriya sotsialnoy raboty [Social work theory], Moskov, *Humanity. ed. center VLADOS*. Available at: https://stud.com.ua/38430/sotsiologiya/sotsialna_spravedlivist
3. Sotsial'na polityka i sotsial'na spravedlyvist' [Social policy and social justice]. Available at: <http://studies.in.ua/socialna-polityka-derzhavy/3489-socalna-poltika-socalna-spravedlivst.html>
4. Holovnina, O. H. Osnovy sotsial'noyi ekonomiky. Zasady sotsial'noyi spravedlyvosti v suspil'stvi: pidruchnyk [Fundamentals of Social Economics. Principles of social justice in society: a textbook], Kyiv, National transport. Univ., Aristey. Available at: https://pidruchniki.com/1475120653434/ekonomika/zasadi_sotsialnoyi_spravedlivost_i_suspilstvi
5. Abisova, M A (2013) Evolyutsiya sotsial'no-filosofs'kykh pohlyadiv na problemu sotsial'noyi nerivnosti: antychnist' ta seredn'ovichchya [Evolution of socio-philosophical views on the problem of social inequality: antiquity and the Middle Ages]. *Visnyk natsional'noho aviatsiyoho universytetu – Bulletin of the National Aviation University*. Available at: file:///C:/Temp/Vnau_f_2013_2_8.pdf
6. Latynina, Yu. L. (1992) Sotsializm: Fenomen XX veka ili podsoznaniye kultury? [Socialism: The Phenomenon of the 20th Century or the Subconscious of Culture?]. *Novyy krug*.
7. Sotsial'na spravedlyvist': istoriya ta suchasnist'. Za materialamy sotsial'no-ekonomichnoho departamentu aparatu FPU [Social justice: history and modern times. On the materials of the socio-economic department of the apparatus of the FPU]. Available at: <https://pon.org.ua/novyny/1115-socialna-spravedlivist-istoriya-i-suchasnist.html>
8. Broyka, A. A. (2017) Makroekonomichni pokaznyky yak indykatory sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku krayiny [Macroeconomic indicators as indicators of socio-economic development of the country]. *Suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku ekonomiky, obliku, finansiv ta upravlinnya v Ukrayini ta sviti: zbirnyk tez dopovidey Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi*. Poltava: TSFEND, – pp. 34-36.
9. Klividenko, L. M. (2016) Suchasni problemy doslidzhennya makroekonomichnykh pokaznykiv u konteksti rozvytku ekonomiky [Modern problems of research the macroeconomic indicators in the context of economic development]. *Hroshi, finansy i kredyt [Money, finance and credit]*, pp. 804–808.
10. Informatsiyyny sayt Minfin [Information site of the Ministry of Finance]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
11. Spisok stran po VVP (nominal) na dushu naseleniya [List of countries by GDP (nominal) per capita]. Available at: <https://ru.wikipedia.org/wiki>

12. Vladymyr, O. M. (2017) Ob'yektivna neobkhdnist' zabezpechennya polityky staloho rozvytku ekonomiky krayiny [Objective necessity of ensuring the policy of sustainable development of the country's economy]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-economic problems and the state], Vol. 2 (17), pp.13-29, Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2017/17vomrek.pdf>
13. Ukrayina: z tret'oho svitu v pershyy [Ukraine: From the Third World to the First]. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=DXTro00d5js>
14. Khayetska, O. P. & Wertelecki, M. V. Analiz dynamiky VVP Ukrayiny ta inshykh krayin svitu [Analysis of the dynamics of GDP of Ukraine and other countries of the world]. *Efektivna ekonomika* [Effective economy]. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/60.pdf
15. Kupivel'na spromozhnist' ukrajintsev v 2017 rotsi stala naybil'shoyu z 2009 roku [The purchasing power of Ukrainians in 2017 has become the largest since 2009] Available at: <https://ibigdan.livejournal.com/21977027.html>
16. Kupivel'na spromozhnist' ukrajintsev vse bil'she padaye [The purchasing power of Ukrainians is falling more and more], available at: https://antikor.com.ua/articles/70185-kupiveljna_spromohnistj_ukrajintsev_vse_biljshe_padaje
17. Bezrobittya v Ukrayini ta sviti. I kvartal 2018 roku [Unemployment in Ukraine and in the world. I quarter of 2018]. Available at: <http://edclub.com.ua/analitika/bezrobittya-v-ukrayini-ta-sviti-i-kvartal-2018-roku>
18. Vladymyr, O. M. (2018) Prykhovani problemy polityky subsyduvannya naselennya Ukrayiny [Hidden problems of the policy of subsidizing the population of Ukraine]. *Ekonomichne zrostannya: stratehiya, napryamy i priorityty: zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Economic growth: strategy, directions and priorities: a collection of materials of the IV International scientific and practical conference]. Zaporizhya, Eastern Ukrainian Institute of Economics and Management, pp. 25-28.
19. Trudova mihratsiya: chomu ukrajintsi yidut' z krayiny i yak yikh povernuty? [Labor migration: why do Ukrainians leave the country and how to get them back?]. Available at: https://24tv.ua/statti_tag4571
20. Vladymyr, O. M. (2018) Sotsial'ne zabezpechennya lyudey z osoblyvymy potrebamy [Social security for people with special needs]. *Trydtsyat' pershi ekonomiko-pravovi dyskusiyi* [Thirty-first economic-legal discussions]. Available at: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2539/>
21. Balaban, R. V. & Cherin'ko, I. P. Sotsial'ni problemy suchasnoyi Ukrayiny ta praktychni rekomendatsiyi shchodo yikh vyrishennya [Social problems of modern Ukraine and practical recommendations for their solution]. Available at: <http://www.hetman.tv/nomera/2009/2009-4-5-28/soz.html>

© 2018 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

